Heikki Heinonen, Oskari Miettinen, Timo Pokki

Usko ja epäusko

Keskusteluja teistien ja ateistin välillä

Heikki Heinonen, Oskari Miettinen ja Timo Pokki

Usko ja epäusko

Keskusteluja teistien ja ateistin välillä

Nimikkeen automaattinen analysointi tietojen, erityisesti mallien, trendien ja korrelaatioiden, saamiseksi tekijänoikeuslain 13b § ("tekstin- ja tiedonlouhinta") mukaisesti on kielletty.

© 2026 Heikki Heinonen, Oskari Miettinen ja Timo Pokki

Kannen suunnittelu: Oskari Miettinen / easyCover (kannen kuva: Canva)
Sisuksen taitto: Oskari Miettinen

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki, bod@bod.fi
Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-89-4763-9

Sisällys

Lukijalle 7

Mihin jumalaan uskot, ja miksi? - *Oskari Miettinen, 18. elokuuta 2023* 9

Jumala, johon uskon - *Timo Pokki, 31. elokuuta 2023* 13

Kolme tärkeintä sanaa - *Oskari Miettinen, 8. syyskuuta 2023* 18

46 kysymysmerkkiä - *Timo Pokki, 2. tammikuuta 2024* 37

Falsifioimaton Jumala, Jumalan moraali ja hämmennystä Areiopagilla - *Oskari Miettinen, 9. tammikuuta 2024* 56

Kapulanvaihto ja miksi Jumala ei tykkää pizzasta - *Oskari Miettinen, 11. syyskuuta 2024* 132

Johdantokirje - *Heikki Heinonen, 1. lokakuuta 2024* 171

Tyypin I virhe ja mistä tietää, että kreationisti valehtelee - *Oskari Miettinen, 2. lokakuuta 2024* 177

Eikö sinullakin voisi olla ei-tieteellinen maailmankatsomus? - *Heikki Heinonen, 23. joulukuuta 2024* 217

Salaamaton salattu Jumala ja mitä vastata ateistille - *Oskari Miettinen, 27. joulukuuta 2024* 227

Puheenvuoroa käyttäessäsi kysy aina itseltäsi onko se totta, onko se tarpeen ja onko se ystävällistä - *Heikki Heinonen, 8. helmikuuta 2025* 257

Niin monta jumalaa, niin vähän evidenssiä - *Oskari Miettinen, 10. helmikuuta 2025* 267

Jeesus kutsui rodullisia vähemmistöjä koiriksi - *Heikki Heinonen, 8. huhtikuuta 2025* 279

Bennu-asteroidin pinnalta Jeesuksen haudalle - *Oskari Miettinen, 9. huhtikuuta 2025* 284

Uskonnon lukutaito - *Heikki Heinonen, 23. toukokuuta 2025* 302

Jeesusta ei saa arvostella ja Jumalaa ei tarvitse todistella - *Oskari Miettinen, 26. toukokuuta 2025* 315

Tieto lisääntyy vauhdilla, viisaus ei pysy perässä - *Heikki Heinonen, 26. heinäkuuta 2025* 352

Jumalan synty ja anatomia ja Jumala tieteellisenä hypoteesina - *Oskari Miettinen, 5. elokuuta 2025* 371

Laatikon ulkopuolella - *Heikki Heinonen, 1. lokakuuta 2025* 400

Sielu näkee sinistä ja tervetuloa ateismiin - *Oskari Miettinen, 2. lokakuuta 2025* 415

Loppusanat - *Oskari Miettinen, 1. tammikuuta 2026* 431

Loppusanat - *Heikki Heinonen, 1. tammikuuta 2026* 445

Loppusanat - *Timo Pokki, 4. marraskuuta 2026* 462

Kirjoittajat 464

Lukijalle

Tämä kirja sai alkunsa elokuussa 2023, kun aloitimme kirjeenvaihdon tieteen, uskonnon ja maailmankuvan suurista kysymyksistä. Kävimme tätä kirjeenvaihtoa yhden ateistin ja kahden kristityn välillä, jotka molemmat ovat eläköityneitä pappeja ja kirkkoherroja. Keskustelumme jatkui aina vuoteen 2026 saakka.

Aluksi emme tienneet, mihin keskustelumme johtaisi. Tarkoituksena ei ollut sellainen väittely, jossa toista yritetään käännyttää omaan maailmankatsomukseen ja toinen osapuoli julistetaan voittajaksi. Halusimme ennen kaikkea selvittää, mitä toinen ajattelee ja uskoo ja millä perusteilla.

Kirjeenvaihdon aikana pohdimme muun muassa tieteen ja uskonnon suhdetta, Jumalan olemassaoloa, maailmankaikkeutta ja sen alkuperää sekä ominaisuuksia, Raamatun luotettavuutta, ihmeitä, moraalia, tietoisuutta, sekä elämää ja sen merkitystä. Moniin kysymyksiin ei löytynyt yhteistä säveltä. Joistakin asioista olimme jyrkästikin eri mieltä, joistakin taas yllättävänkin samaa mieltä. Aina emme myöskään ymmärtäneet toisiamme samalla tavalla.

Tieteen ja uskonnon suhde nousi keskustelussamme erityiseen keskiöön. Mitä tiede voi kertoa todellisuudesta? Onko todellisuudessa jotakin sellaista, mitä tiede ei voi tavoittaa? Minkälainen asema uskonnollisilla väitteillä voi olla nykymaailmassa, jonka ymmärtämisessä erityisesti luonnontieteet ovat saavuttaneet niin paljon? Ja mitä tapahtuu kristilliselle uskolle, jos sen keskeisiä väitteitä tarkastellaan kriittisesti tieteen ja historian näkökulmasta?

Noin kolmen vuoden aikana muodostunut kirjeenvaihtomme ei muodosta jälkikäteen rakennettua väittelyä, jossa kaikkien osapuolien argumentit olisi hiottu lopulliseen muotoonsa. Mukana on epäröintiä, tarkennuksia, vastakysymyksiä ja joskus myös puhtaita väärinkäsityksiä. Juuri siksi keskustelumme on säilytetty mahdollisimman alkuperäisessä muodossaan.

Tämän kirjan tarkoituksena ei ole ratkaista uskon ja epäuskon välistä kiistaa. Pikemminkin se on yritys ottaa vakavasti sellaiset kysymykset, jotka

ovat liian suuria ohitettaviksi – ja kuunnella myös toista osapuolta, joka antaa niihin (tyystin) erilaisen vastauksen kuin itse antaisimme.

Toivomme, että lukija liittyy keskusteluun avoimin mielin ja muodostaa itse oman käsityksensä siitä, mitä kirjeissämme sanotaan – ja mitä niissä varmasti myös jää sanomatta.

Marraskuussa 2026
Tekijät

Mihin jumalaan uskot, ja miksi?

Oskari Miettinen, 18. elokuuta 2023

Tervehdys Timo!

Sovimme, että minä yritän käynnistää tämän kirjeenvaihtomme ja sitä tässä nyt koitan tehdä, vaikkakin Finrexinin avustuksella, kun heti kesäloman jälkeen iski flunssa päälle.

Kuten kirjani *Alkuräjähdyksestä uskomuksiin* (Reuna Publishing House 2023) alkusanoissa kerroin, oman tietokirjan teko oli ollut pitkäaikainen haaveeni. Toisen tyyppinen kirja, jonka tekemisestä myös olen haaveillut, on keskustelukirja papin kanssa. Tämä johtuu ainakin osittain siitä, että Suomessa meillä on ilmestynyt esimerkiksi sellaisia keskustelukirjoja kuin Jörn Donnerin ja John Vikströmin *Elämme, siis kuolemme* (Kirjapaja 2002), Juha Pihkalan ja Esko Valtaojan trilogia [*Nurkkaan ajettu Jumala? – keskustelukirjeitä uskosta ja tiedosta* (Kirjapaja 2004); *Tiedän uskovani, uskon tietäväni – Keskustelukirjeitä* (Minerva Kustannus 2010); *Elämän merkityksen jäljillä – Keskustelukirjeitä* (Minerva Kustannus 2020)], Iiro Viljan ja Risto Heikkilän *Kosmologia* (Perussanoma 2009), Jaakko Heinimäen ja Jussi K. Niemelän *Kamppailu Jumalasta – 12 erää uskosta* (Helsinki-kirjat 2011), sekä Kari Enqvistin ja Janne Saarikiven *Ainoa, mikä jää – Keskusteluja siitä, mikä on tärkeää* (WSOY 2017). Mielestäni kaikki nuo kirjat olivat hyvin viihdyttävää ja koukuttavaa luettavaa, joten on hienoa päästä yrittämään itse tekemään jotain vastaavaa.

Tammikuussa 2023 edellä mainitun kirjani kustantaja pyysi minua haastateltavaksi Kymi Libri -kirjamessuille, jotka pidettäisiin heinäkuussa 2023. Pari kuukautta myöhemmin kustantaja ilmoitti, että minua tulisi haastattelemaan kappalainen, eli siis kirkonmies, ja vieläpä oppinut sellainen. Pakko myöntää, että aluksi ehkä hieman yllätyin tästä uutisesta – olihan kirjani sisältänyt paljon uskontokritiikkiä – mutta sitten ajattelin, että sehän tekee keskustelusta vain mielenkiintoisemman. Kyseessä oleva haastattelija olit siis sinä, Timo. Mieleeni juolahti melko pian myös ajatus siitä, että tässäpä voisi olla oiva mahdollisuus ehdottaa sinulle jonkinlaisen keskustelukirjan kokeilua. Ei tällaisia mahdollisuuksia kutenkaan ihan joka päivä tulisi eteen.

Heinäkuun 21. päivänä 2023 saavuin kyseisille kirjamessuille Myllykoskelle ja meidän kahden välinen keskustelu sujui mielestäni mukavasti ja hyvässä hengessä, vaikka sitä kirjamessujen ohjelmassa mainostettiinkin debattina. Haastattelusession jälkeen kävimme siinä lounaalla ja jatkoimme jutustelua, kunnes yhdessä kohtaa ehdotit, että voisimme yrittää vaihtaa ajatuksia keskustelukirjeiden muodossa. Tämä oli prikulleen sitä, mitä olin itsekin ajatellut! Tarjosit vielä kyydin Kouvolan rautatieasemalle (kiitos vielä siitä) ja sovimme, että palataan asiaan. Nyt tuo suunniteltu kirjeenvaihto on konkretisoitumassa.

Keskustelumme pääteemat tulevat varmastikin liittymään jumalauskoon ja uskonnon ja tieteen väliseen suhteeseen ja veikkaan, että keskustelu saattaa rönsyillä moneen suuntaan. Jotta tällaisessa keskustelussa pääsisi alkuun, haluaisin ihan ensimmäisenä kysyä sinulta mihin jumalaan uskot? Entä millaisena näet tai ajattelet kyseisen jumalan? Millaiset ominaisuudet tuolla kyseisellä jumalalla on? Olisin myös kiinnostunut tietämään, miksi uskot juuri kyseisen kaltaiseen jumalaan?

Itse olen ateisti eli en usko jumalaan. Ateismini koskee kaikkia jumalia eikä pelkästään esimerkiksi kristinuskon Jumalaa. Jos tässä pitäisi tarkentaa terminologisia määritelmiä, niin tällainen ateismi on heikkoa, pehmeää tai negatiivista ateismia. Toisaalta uskon myös, että mitään jumalaa ei ole olemassa samaan tapaan kuin uskon, että keijukaisia, menninkäisiä tai näkymättömiä yksisarvisia ei ole olemassa. Näin päin ajateltua ateismia kutsutaan vahvaksi, kovaksi tai positiiviseksi ateismiksi. Heikko ateismini johtuu siitä, että en ole koskaan törmännyt minkään jumalan olemassaolon puolesta puhuvaan evidenssiin tai vakuuttavaan argumenttiin. Vahvan ateismini taas perustelen muun muassa sillä, että kaikki, mitä olemme saaneet maailmasta ja sen toiminnasta tähän mennessä selville, on onnistunut ilman mihinkään jumalaan vetoamista. On tietysti paljon asioita, joita emme ainakaan vielä ymmärrä tai joihin emme ole vielä löytäneet vastausta, mutta se ei tietenkään tarkoita sitä, että kyseisten asioiden takana olisi silloin automaattisesti jokin jumala (paitsi tietysti se kuuluisa aukkojen jumala).

Kesälomalla luin Olli-Pekka Vainion ja Aku Visalan kirjan *Johdatus uskonnonfilosofiaan* (Kirjapaja 2011), jonka sattumalta löysin eräästä helsinkiläisestä divarista. Kirjassa puhuttiin ateismin neljästä eri pääluokasta:

filosofinen, skientistinen, traaginen ja humanistinen ateismi. Nämä kaikki termit olivat itselleni uusia tuttavuuksia, tai ainakaan en muistanut törmänneeni niihin aiemmin.

Filosofisessa ateismissa ilmeisesti uskotaan filosofisten kysymysten mahdollisuuteen ja ollaan allergisia tieteelliselle reduktionismille, missä tupataan ajattelemaan, että kaikki on viime kädessä fysiikkaa. Jälkimmäinen sen sijaan olisi ominaista skientistiselle ateismille. Traagisen ateismin sanottiin olevan sitä, että perinteinen käsitys moraalista tulee mahdottomaksi, jos jumalausko ja metafysiikka jätetään yhtälöstä pois. Humanistisessa ateismissa uskontokritiikki sitten perustuu tieteellisten argumenttien sijasta moraalisiin ja yhteiskunnallisiin argumentteihin.

Jos minun pitäisi lokeroida itseni yhteen näistä neljästä päätyypistä, niin se olisi skientistinen ateismi, mutta muutamin huomioin varustettuna. Ensinnäkin termi skientismi eli tiedeusko on hassu ja kuulostaa vähän samalta kuin se, että kutsuisi ateismia uskonnoksi tai Ricky Gervaisin sanoin harrastukseksi sitä, että ei käy hiihtämässä. Lisäksi se, mitä olemme maailmasta oppineet, tukee mielestäni yllä mainittua reduktionismia: asiat ovat viime kädessä kvarkkien, elektronien, gluonien ja fotonien (tai ehkä tarkemmin sanottuna kvanttikenttien) toimintaa. Tämä ei toki poissulje uusien ilmiöiden tai ominaisuuksien ilmaantumista eli emergenssiä. Vesi on märkää, vaikka yksittäisellä H_2O-molekyylillä ei moista ominaisuutta olekaan, ja kun aloitan tiilien latomisen, saan jossain vaiheessa loihdittua esiin seinän – ominaisuuden, jota yksittäisillä tiilillä ei ole. Vainion ja Visalan kirjassa sanottiin, että ”skientistit ja vahvat filosofiset ateistit suhtautuvat vihamielisesti uskontoon”. Tätä taas en tunnista itsessäni (enhän vihaa keijukaisiakaan), joten ehkä tuohtuneimpien teologien mielestä en voi lukeutua ”skientististen” ateistien joukkoon.

Nuo muut ateismin päätyypit herättävät minussa sellaisia ajatuksia kuin että kyllähän filosofisia kysymyksiä voidaan aina esittää (filosofinen ateismi), mutta saadaanko pelkän filosofoinnin avulla selville oikeita vastauksia, onkin sitten toinen kysymys. En ole myöskään ihan varma, mihin traagisen ateismin yhteydessä mainittu ”perinteinen” moraalikäsitys viittaa, mutta ilmeisesti johonkin jumalan sanelemaan moraaliin, jos se tulee mahdottomaksi silloin, kun ei usko kyseiseen jumalaan. Tunnistan itsessäni myös humanistisen ateismin piirteitä, koska esimerkiksi

moraalikysymykset ovat mielestäni keskeisiä ongelmia, ainakin tietyn tyyppisten jumalien kohdalla.

Jos vielä pitäisi yrittää tarkentaa, niin olen agnostinen ateisti eli en tiedä onko mitään jumalaa olemassa vai ei, mutta en usko, että on. Agnostisismi ja ateismi eivät siis ole toisiaan poissulkevia käsityksiä, vaikka joskus sellaistakin näkee väitettävän. Agnostisismi ei mielestäni ole kuitenkaan kovin hyödyllinen lisätermi jumala*uskoon* liittyvässä keskustelussa.

Toivottavasti tämä kirjeeni toimii jonkinlaisena aloituspotkuna ja herättää sinussa kysymyksiä, joita haluaisit esittää minulle. Huomasin, että meinasin heti kättelyssä lähteä rönsyilemään moneen suuntaan ja aihepiiriin, mutta varmaan palaamme niistä moniin myöhemmissä kirjeissämme.

Jumala, johon uskon

Timo Pokki, 31. elokuuta 2023

Hei Oskari!

Kiitos kirjeestäsi! Olen innostunut mahdollisuudesta jatkaa näin keskusteluamme, jonka aloitimme 21.7.2023 Myllykoskella Kymi Libri -kirjamessuilla. Kun hankin kirjasi Reunan kirjakaupasta (Myllykosken Wanha Rautakauppa) helmikuussa, Tarja Tornaeus totesi kirjaa myydessään, että verenpaineeni saattaa ehkä nousta kirjaasi lukiessa. Tällä hän varmaankin viittasi siihen aika ärhäkkään uskontokritiikkiin, jota kirjasi sisältää.

En ole varma verenpaineesta, mutta kulmakarvat saattoivat kyllä muutaman kerran vähän kohoilla, kun luin kirjaasi. Siitä sai sellaisen vaikutelman, että tiede ja kristinusko ovat mielestäsi räikeässä ristiriidassa. Itse taas en ole tämän ristiriitamallin kannalla. Mutta kun kustantaja pyysi minua kirjamessuille keskustelemaan kanssasi kirjastasi, oli helppo suostua, koska olen jo vuosia ajatellut, että olisi hyvin mielenkiintoista käydä keskustelua vakaumuksellisen ateistin kanssa. Minulta tällainen keskustelukumppani on tähän asti puuttunut, ja nyt aika yllättäen oli avautumassa mahdollisuus päästä tällaiseen keskusteluun. Ja koska puolen tunnin debatti on nopeasti ohi, ajattelin jo keväällä, että olisipa hienoa, jos keskustelua voisi jatkaa myöhemmin sähköpostitse. Jonkinlaista johdatusta koin siinä, että sinäkin olit ajatellut ehdottaa keskustelun jatkamista.

Olen aina antanut arvoa ensivaikutelmille, ja sinusta sain hyvin fiksun, kohteliaan ja miellyttävän ensivaikutelman. Ajatuksemme uskonnosta ovat varsin erilaiset, mutta se on juuri hyvä pohja keskustelulle, kun olemme aidosti niin eri mieltä. Voihan olla, että ymmärryksemme toisiamme kohtaan lisääntyy, kun kerromme, mihin perustamme mielipiteemme. Olen siis varsin optimistinen sen suhteen, että keskustelustamme tulee rakentavaa. Räväkkyyttäkin varmasti löytyy, kun vähän tutustumme toisiimme ja rohkaistumme avoimeen vuoropuheluun. Vaikka hiukan ihmettelet uskovaisten näkemyksiä, sanot, ettet suhtaudu uskontoon kuitenkaan vihamielisesti. Tämä on mielestäni hyvä lähtökohta keskustelulle. Mainitset kirjeessäsi (oman kirjasi lisäksi) kahdeksan kirjaa. Oli mielenkiintoista huomata, että ne

kaikki löytyvät kirjahyllystäni. Myös jotkut kirjasi sisältämän kirjallisuusluettelon nimikkeet ovat ennestään tuttuja.

Esität ensimmäisessä kirjeessäsi suoria ja hyviä kysymyksiä. Nyt ei kierrellä, vaan hypätään heti syvään päähän. Kysyt, mihin jumalaan uskon? Tähän on helppo vastata; uskon kristinuskon Jumalaan eli Isään, Poikaan ja Pyhään Henkeen. Seuraavat kysymykset ovat vaikeampia, mutta sitäkin mielenkiintoisempia. Kysyt, millaisena näen tai ajattelen kyseisen jumalan? Olen aina hieman oudoksunut sitä, että jotkut ihmiset tuntuvat kovin tarkkaan tietävän, millainen kristinuskon Jumala on. Toki hän Raamatussa antaa jotain ”tietoa” itsestään, mutta kun yritämme ilmaista jotakin Jumalasta, tulemme aika pian alueelle, jossa ei ole käytössä absoluuttisia, ehdottomia määreitä, kuten tieteessä, vaan pikemminkin inhimillisiä käsityksiä jostakin, jonka ajatellaan kristinuskossa olevan absoluuttinen. Raamatussakin kuvataan Jumalaa paljolti vertauskuvien kautta.

Tärkein asia kristinuskon Jumalassa lienee se, että hän on. Ilmoittaessaan itsensä Moosekselle Jumala sanoo: ”Minä olen se joka olen.” (2. Ms. 3:14) Tämä ei ole vain sanoilla leikittelyä, vaan siihen sisältyy ajatus siitä, että kaikki oleminen on lähtöisin Jumalasta. Jos mietimme, miksi ylipäätään mitään on olemassa tai mistä luonnonlait ovat tulleet, kristinuskon vastaus näihin kysymyksiin on Jumala. Tätä ei toki voida tieteellisesti mitenkään todistaa. Olen samaa mieltä kuin mustan aukon kuvaamisessa ansioitunut tähtitieteilijä Heino Falcke, jonka mukaan jumalakysymys menee fysiikan rajojen ulkopuolelle. Hartaaksi kristityksi tunnustautuva Falcke kirjoittaa kirjassaan *Valo pimeydessä* (2021, 311): ”Ateismi on täysin hyväksyttävä vakaumus, mutta sitä ei voi perustella tieteellisesti. Minusta Jumalan olemassaolon kiistäminen tieteen avulla on yhtä älytöntä kuin Jumalan olemassaolon todistaminen tieteen avulla.”

Kristinuskon Jumalan erottaa muista jumalista se, että hän on Jeesuksessa tullut ihmiseksi. Tämä kuulostaa ateistista varmaan aika satumaiselta. Vaikka Jeesus Nasaretilaisen elämää Palestiinassa voidaan tutkijoiden mukaan pitää historiallisena faktana, hänen kutsumistaan ihmiseksi syntyneeksi Jumalaksi ei voi mahduttaa maalaisjärkeen, saati sitten tieteelliseen maailmankatsomukseen. Apostoli Paavalikin myöntää tämän (1. Kor. 2) ja toteaa, että inhimillisen viisauden valossa tätä voi pitää täysin hulluna ajatuksena. Silti hän kutsuu sitä ”Jumalan salaiseksi, kätketyksi viisaudeksi”,

onhan kysymys kristinuskon keskeisestä totuudesta. Kristillisen käsityksen mukaan usko Kristukseen on aina Jumalan lahjaa, ei ihmisen oman järkeilyn tai oivalluksen tulosta. Jos olisin itse ateisti, pitäisin Jumalan inkarnoitumista ihmiseksi varmaan aivan käsittämättömänä juttuna, koska sitähän se on, Paavalinkin mielestä.

Kristinuskon Jumalassa on kaksi puolta, hän on pyhä ja hän on rakkaus. Jumalan pyhyys liittyy hänen antamiinsa käskyihin siitä, miten ihmisten pitäisi elämäänsä elää. Uudessa testamentissa Jeesus tiivistää nämä käskyt kultaiseen sääntöön, joka esiintyy muissakin uskonnoissa: ”Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille. Tässä on laki ja profeetat.” (Mt. 7:12) Rakkaus taas liittyy siihen, että ihmisen luonut Jumala ymmärtää, miten epätäydellisesti ihmiset pystyvät Jumalan käskyjä noudattamaan. En väitä, että kristityt olisivat yhtään parempia ihmisiä kuin vaikkapa ateistit. Siksi jokainen kristittykin tarvitsee armoa, anteeksiantamusta ja sovitusta. Tämän kristinuskoon liittyvän hullutuksen huippuna voi pitää kertomusta siitä, miten ihmiseksi tullut Jumala kuolee ristillä sovittaen näin ihmiskunnan synnit ja nousee kolme päivää myöhemmin kuolleista. Ajatus siitä, että tämä stoori on monen järkevän ihmisen mielestä hullutusta, on jälleen lähtöisin Paavalilta (1. Kor. 1). Kristittynä kuitenkin uskon Paavalin tapaan, että näin on tapahtunut.

Kysyt myös, millaisia ominaisuuksia ajattelen kyseisellä jumalalla olevan? Uskonnonfilosofiassa kristinuskon Jumala usein määritellään kaikkitietäväksi, kaikkivaltiaaksi, täydellisen hyväksi, ajattomaksi tai ikuiseksi jne. Näihin sinäkin viittaat kirjassasi. En vastusta näitä määritelmiä, mutta en koe niitä mitenkään erityisen läheisiksi oman jumalakäsitykseni kannalta. Merkittävämpää itselleni on se, että kristinuskossa ajatellaan Jumalan olevan persoona, joka voidaan kohdata ja johon voidaan olla yhteydessä. Tätä Jumalan persoonallisuutta heijastelee jotenkin se, että hän on luonut jokaisen ihmisen erilaiseksi ja ainutlaatuiseksi, jokaisella on Jumalan kuvana oma persoonallisuus ja mahdollisuus tehdä harkittuja valintoja. Emme ole robotteja emmekä käyttäydy pelkästään vaistonvaraisesti, kuten eläimet.

Toinen merkittävä ajatus itselleni on se, että Jumala on jollain tavalla läsnä siinä, mitä hän on luonut. ”Hänessä me elämme, liikumme ja olemme”, kuten Paavali sen kiteyttää (Apt. 17:28). Vanha sanonta toteaa: ”Missä rakkaus, siellä Jumala.” Ajattelen, että kaikkialla siellä, missä vihan

sijasta osoitetaan lähimmäisenrakkautta, ystävällisyyttä, laupeutta ja sovinnon mieltä, Jumala on jotenkin mukana.

Olet kiinnostunut tietämään myös, miksi uskon juuri kyseisen kaltaiseen jumalaan. Olen perinyt äidinkieleni ja uskontoni vanhemmiltani. He ovat nähneet hyväksi, että minut on 22.11.1961 kastettu kristilliseen uskoon ja ev.lut. kirkon jäseneksi. En voi sanoa tulleeni uskoon, mutta usko on tullut minuun. Ajattelen, että usko on jonkinlainen lahja, jota kristillisen kasvatuksen myötä tarjotaan, mutta josta voi myös kieltäytyä, jos niin haluaa. Uskonnonvapaus on tärkeä oikeus, koska ketään ei voi pakottaa uskomaan. Itse olen kuitenkin päätynyt pysymään siinä uskossa, johon minut on lapsena kastettu. Tämä ei ole vain jokin nuoruuden päätös, vaan olen joutunut pohtimaan uskoni perusteita myöhemminkin. Se johtuu siitä, että uskoni ei ole sokeaa auktoriteettiuskoa tai kulttuurikristillisyyttä, johon haluaisin tukeutua vain perinteen vuoksi. Richard Dawkins antaa mielestäni arvokkaan neuvon, kun hän kehottaa: ”Muodosta itsenäinen mielipide oman järkesi ja kokemustesi perusteella; älä alistu sokeasti muiden johdettavaksi” (*Jumalharha* 2008, 273). On tärkeää, että jokainen saa rauhassa pohtia omia käsityksiään uskonnosta ilman indoktrinaatiota tai painostusta. Mielenkiintoista tuossa Dawkinsin ohjeessa on se, että hän antaa siinä suuren arvon ihmisen omalle kokemukselle. Tähän ehkä vielä palaamme.

Olen toki pohtinut paljonkin kysymystä, kuinka *järkevää* on uskoa tuohon kristinuskon Jumalaan. Väität kirjassasi, että jos ihminen uskoo jumalaan (tai jumaliin), hän voi uskoa ihan mitä tahansa. Tätä väitettä en voi allekirjoittaa. Kirjaasi lukiessa sain sellaisen vaikutelman, että mielestäsi meidän on valittava jompikumpi, tiede tai uskonto. Molemmat eivät voi olla totta. Itse en tätä ristiriitamallia kannata, vaikka myönnän, että uskonnon ja tieteen välillä voi olla paljonkin hedelmällisiä jännitteitä, jotka inspiroivat ainakin minua monenlaisiin pohdintoihin.

Hyväksyn tieteellisen maailmankuvan, mutta ajattelen, että Jumala ei ole osa sitä luontoa, joka on tieteellisen tutkimuksen kohteena. Usko liittyy maailmankatsomukseni ei-tieteelliseen osaan, joten se ei ole ristiriidassa tieteen kanssa. Ajatus tieteellisestä uskonnosta – eli uskosta, joka todennettaisiin tai kumottaisiin tieteeseen vedoten – tuntuu minusta hiukan samalta kuin jos taidetta arvioitaisiin tieteen näkökulmasta. Kysymys ”onko Jumala olemassa?” on kysymys, johon oikea vastaus on kyllä tai ei. Molemmat

Voiko tiede kertoa meille kaiken todellisuudesta vai onko uskonnoilla sittenkin tarjota vastauksia siellä, missä tiede ei siihen kykene?

Tässä kirjassa kaksi kristittyä ja yksi ateisti käyvät avointa kirjeenvaihtoa suurista kysymyksistä, joihin ei ole helppoja vastauksia.

Mitä voimme tietää Jumalasta, maailmankaikkeudesta ja ihmisestä? Onko tieteen ja uskonnon välillä todellinen ristiriita vai puhuvatko ne pohjimmiltaan eri asioista? Mitä tapahtuu, kun Raamatun väitteitä tarkastellaan tieteen ja historian valossa? Entä mitä uskosta jää jäljelle, jos perinteiset käsitykset joutuvat kriittisen tarkastelun kohteeksi?

Kirjeenvaihdossa kolme keskustelijaa pohtivat samoja kysymyksiä kukin omista lähtökohdistaan käsin. Keskustelu liikkuu tieteen, uskonnon, filosofian ja Raamatun kysymyksissä - mutta myös ihmiselämän ja sen merkityksen äärellä.

Tämä on yritys ymmärtää, mitä toinen todella uskoo - ja miksi.

BoD

9 789528 947639